वार्षिक–पाठ्यक्रमः

सत्रम्– 2022-23

कक्षा –षष्ठी

विषयः–संस्कृतम्

Level-2

क्र०	पाठ्यवस्तु	सहायकशैक्षिक–अनुदेशाः	अधिगमसम्प्राप्तिः
1.	**प्रथमः पाठः - अकारान्त–पुल्लिङ्गः**	➢ चित्रमाध्यमेन शब्दपरिचयः - चषकः, सौचिकः, शुनकः इत्यादीनां प्रथमाविभक्तौ त्रिषु वचनेषु अभ्यासः। ➢ अभिनयमाध्यमेन सर्वनामपरिचयः – एतत्, तत्, किम् इति एतेषां पुल्लिङ्गे प्रथमाविभक्तौ त्रिषु वचनेषु अभ्यासः। ➢ अभिनयमाध्यमेन क्रियापदपरिचयः - अस्, कृ, खेल्, पठ्, धाव्, हस् इत्यादीनां धातूनां लट्लकारे प्रथमपुरुषे त्रिषु वचनेषु अभ्यासः। ➢ वाक्यरचनाभ्यासः, अभ्यासकार्यम्। **चित्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः** – तालः, भल्लूकः इत्यादिचित्राणां बालाः नामलेखनं करिष्यन्ति। ➢ **शब्दरूपाणि** – देव, लता, फल| ➢ **पुनरावलोकनम्-** वर्णमालायाः अभ्यासः। वर्णमालागीतम्-2 यूट्यूब–सहायतया शिक्षणीयम्। कमलं विकसति सुन्दर–सरसि ……….| http://youtu.be/vij97ix2JwY; https://youtu.be/MIqt8CiRQis	पुल्लिङ्गशब्दान् सर्वनामशब्दान् तथा धातुरूपाणि त्रिषु वचनेषु जानन्ति।
2.	**द्वितीयः पाठः- आकारान्त–स्त्रीलिङ्गः**	➢ चित्रमाध्यमेन शब्दपरिचयः - दोला, घटिका, चालिका, चटका इत्यादीनां प्रथमाविभक्तौ त्रिषु वचनेषु अभ्यासः। ➢ अभिनयमाध्यमेन सर्वनामपरिचयः – एतत्, तत्, किम् इति एतेषां स्त्रीलिङ्गे प्रथमाविभक्तौ त्रिषु वचनेषु अभ्यासः।	स्त्रीलिङ्गशब्दरूपाणि सर्वनामशब्दरूपाणि तथा धातुरूपाणि जानन्ति।
3.	**तृतीयः पाठः- अकारान्त–नपुंसकलिङ्गः**	➢ चित्रमाध्यमेन शब्दपरिचयः - खनित्रम्, सूत्रम्, यानम्, करवस्त्रम्, फलम्, भवनम् इत्यादीनां प्रथमाविभक्तौ त्रिषु वचनेषु अभ्यासः। ➢ अभिनयमाध्यमेन सर्वनामपरिचयः-तत्, एतत्, किम् इति नपुंसकलिङ्गे प्रथमाविभक्तौ त्रिषु वचनेषु अभ्यासः। ➢ **धातुरूपाणि** – अभिनयमाध्यमेन क्रियापदपरिचयः - पठ् (लट्, लृट्, लङ्-लकारेषु) वाक्यरचनाभ्यासः, अभ्यासकार्यम्। ➢ गतिविधयः – अस्ति, नास्ति, आम्, न, किम् प्रश्नोत्तराभ्यासः।	नपुंसकलिङ्गशब्द-रूपाणि सर्वनाम-शब्दरूपाणि अव्ययशब्दान् च ज्ञात्वा प्रयोगे समर्थाः भवन्ति।
4.	**चतुर्थः पाठः - विद्यालयः**	➢ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, शब्दार्थज्ञानम्, अभ्यासकार्यम्। ➢ गतिविधयः –**'मम परिचयः'** इति विषये मम नाम ----। भवतः/ भवत्याः/ विद्यालयस्य/निवासस्थानस्य/जनकस्य नाम इत्यादीनि वाक्यानि वदेयुः। ➢ **सामूहिक–गतिविधिः** – ➢ पाठ्यक्रमानन्तरं समयः शिष्ट स्यात्तर्हि संस्कृतकविताः यथा– मम माता देवता, चटका चटका रे चटका यूट्यूब–सहायतया शिक्षणीयम्, अनन्तरं ते	स्वकीयं परिचयं विद्यालयस्य च परिचयं संस्कृतभाषायां वक्तुं लेखितुं च समर्थाः भवन्ति।

		स्वयमेव गायने कुशलाः भवन्ति।	

➢ **सूचना : उपर्युक्तं सकलं पाठ्यक्रमं 30 सितम्बर 2022 पर्यन्तं समापनीयम्।**

➢ **मध्यावधिपरीक्षादृष्ट्या उपर्युक्तस्य सकलपाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः।**

➢ **प्रदत्तं सकलं पाठ्यक्रमं मूल्याङ्कनहेतोः वर्तते।**

मध्यावधि परीक्षा

क्र०	पाठ–परिचयः	विषयवस्तु	अधिगमसम्प्राप्तिः
5.	**सप्तमः पाठः - बकस्य प्रतीकारः**	➢ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, शब्दार्थज्ञानम्, अभ्यासकार्यम्। ➢ तत्समपदानाम् अभ्यासः - सियार-श्रृगालः, कौआ-काकः इत्यादयः। **संख्या – 1 तः 20 पर्यन्तम्।** छात्राः मातृभाषायाम् अन्यासु भाषासु च संख्यां जानन्ति तस्य पुनरावर्तनं कारणीयम् एकतः चत्वारि पर्यन्तं त्रिषु लिङ्गेषु अभ्यासः। पञ्चतः आरभ्य सामान्यम्। गतिविधिः– संख्यागीतम् यूट्यूब–सहायतया शिक्षणीयम्, एकम् एकम् आगच्छ–२। द्वे–द्वे स्वागतम्–२। त्रीणि–त्रीणि उपविश–२। चत्वारि–चत्वारि कुशलं किम्?–२ पञ्च–पञ्च कः विशेषः?–२ षड्–षड् कृपया वद–२ सप्त–सप्त दुग्धं पिब–२ अष्ट– अष्ट पुनर्मिलाम–२ नव–नव नमस्ते–२ दश–दश ओम्–ओम्–२ ॥	रोचककथामाध्यमेन छात्राः अव्ययशब्दान् जानन्ति। गद्यविधायां पठनकौशलं च प्राप्नुवन्ति।
6.	**नवमः पाठः - क्रीडास्पर्धा**	➢ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, शब्दार्थज्ञानम्, अभ्यासकार्यम्। ➢ पञ्चमी-षष्ठीविभक्त्योः अभ्यासः। ➢ यथा, रामः-रामात्-रामस्य। सीता-सीतायाः-सीतायाः यथा - रामस्य पुत्रः लवः। लवस्य पिता रामः। उमायाः पतिः शिवः। शिवस्य पत्नी उमा। एवमेव अन्यपदानामपि स्फोरकपत्रमाध्यमेन अभ्यासः कारणीयः।	कथायाः रसास्वादं कुर्वन्ति। पञ्चमीविभक्तौ षष्ठीविभक्तौ च त्रिषु लिङ्गेषु शब्दानां प्रयोगे समर्थाः भवन्ति। धातूनां लृट्लकारे रूपाणि ज्ञात्वा वाक्ये प्रयोगं कुर्वन्ति।

रामः		लवः	उमा		शिवः
शिवः	पुत्रः	गणेशः	सीता	पति	रामः
दुष्यन्तः		भरतः	देवकी		वसुदेवः
वसुदेवः		कृष्णः	कैकेयी		दशरथः
दशरथः	पिता	रामः	गान्धारी	पत्नी	धृतराष्ट्रः
रावणः		मेघनादः	मन्दोदरी		रावणः

➢ लृट्लकारे वाक्यप्रयोगः परिवर्तनाभ्यासश्च

यथा - पठति-पठिष्यति। वदति-वदिष्यति। चलति-चलिष्यति।

छात्रः हसति - छात्रः हसिष्यति। बालकः पठति - बालकः पठिष्यति। एवमेव अन्यवाक्यानाम् अभ्यासः कारणीयः।

अव्ययानि – अपि, च, एव, वा, न, पुनः।

7.	**त्रयोदशः पाठः विमानयानं रचयाम**	➢ सस्वरगायनम्, शब्दार्थज्ञानम्, अभिनयपूर्वकं कण्ठस्थीकरणम्/लयाभ्यासः, अभ्यासकार्यम्। ➢ लङ्लकारे परिवर्तनाभ्यासः वाक्यप्रयोगश्च। पठति-अपठत्, लिखति-अलिखत्, गच्छति-अगच्छत्। बालकः गृहं गच्छति। - बालकः गृहं अगच्छत्।	सस्वरगायनपूर्वकं पद्यपाठे समर्थाः भवन्ति। इकारान्तस्य उकारान्तस्य च शब्दानां प्रयोगः पठ्-लिख्-प्रभृतिक्रियारूपैः सह कर्तुं समर्थाः भवन्ति।
8.	**पञ्चदशःपाठः मातुलचन्द्रः!! (बालगीतम्)**	➢ सस्वरगायनम्, शब्दार्थज्ञानम्, अभिनयपूर्वकं कण्ठस्थीकरणम्/लयाभ्यासः, अभ्यासकार्यम्। ➢ शब्दपरिचयः - इकारान्तः उकारान्तश्च। ➢ पाठ्यक्रमानन्तरं समयः शिष्ट स्यात्तर्हि संस्कृतकविताः यथा– मम माता देवता, https://youtu.be/9AK-VLzJl4Y चटका चटका रे चटका, https://youtu.be/3d-64p0pd04 वर्णमालागीतम्-1 यूट्यूब–सहायतया शिक्षणीयम्, अनन्तरं ते स्वयमेव गायने कुशलाः भविष्यन्ति।	पाठस्य रसास्वादं कुर्वन्ति।

- **सूचना : उपर्युक्तं सकलं पाठ्यक्रमं 31 जनवरी 2023 पर्यन्तं समापनीयम्।**
- **वार्षिक–परीक्षादृष्ट्या उपर्युक्तस्य सकलपाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः।**
- **प्रदत्तं सकलं पाठ्यक्रमं मूल्याङ्कनहेतोः वर्तते।**
- **पाठ्यपुस्तकम् – रुचिरा (प्रथमः भागः)**

वार्षिक– परीक्षा